

Stockholms stadshus

2010-02-04

Växande klyftor på Stockholms arbetsmarknad

Innehåll

Inledning	3
Hur ser det ut på Stockholms arbetsmarknad?	5
Arbetslösheten i Stockholm	5
Ungdomsarbetslösheten i Stockholm.....	7
Invandrare på Stockholms arbetsmarknad	10
Utlandsfödda och företagande.....	11
Potentialen - ökade inkomster med fler i arbete.....	12
Våra lösningar.....	12
Mikrolån.....	13
Saminvesteringsfond för affärsänglar	13
Utveckla upphandlingen	14
Utbildningspolitik är näringspolitik.....	15
Källor.....	16

Inledning

Stockholm är en delad stad. Här finns både de mest framgångsrika, och de med allra lägst inkomster. Denna delning är också i högsta grad rumslig. De som har och de som saknar bor i olika stadsdelar, har olika sorters jobb, och träffas mycket sällan. Under nuvarande mandatperiod har klyftorna mellan Stockholms invånare vuxit. Denna rapport går igenom vilket uttryck detta har tagit sig på Stockholms arbetsmarknad. Den borgerliga politiken har inte haft lösningar för att komma till rätta med orättvisorna i Stockholm; i många fall har den istället förvärrat dem.

Men ojämlikheten i Stockholm har inte skapats under denna mandatperiod och kan inte skyllas på någon enskild majoritet. Klyftorna har vuxit även under socialdemokratiska majoriteter. Jag betraktar detta som ett stort misslyckande för politiken. Att klyftorna vuxit har inte att göra med att det har saknats ambitioner att minska dem. Det handlar helt enkelt om mycket komplexa problem som saknar enkla lösningar. Icke desto mindre finns det vissa slutsatser vi kan dra.

Från ett socialdemokratiskt perspektiv måste vi vara självkritiska: jag tror att vi ibland har tappat fokus på att det är jobben som är den avgörande frågan för att motverka växande klyftor. En del av den så kallade storstadspolitik som genomförts av tidigare socialdemokratiska regeringar tappade detta fokus. Även om mycket genomfördes som var bra och lyckat, så kanske ännu mer tankekraft och resurser borde ha riktats åt att skapa jobb. Inte bara att omfördela jobb, utan att verkligen skapa nya.

Men vi socialdemokrater är inte de enda som har anledning att vara självkritiska. Den borgerliga politiken har inte lyckats bättre; tvärtom. Den enda idén bakom borgerlighetens jobbpolitik handlar om att pressa människor att söka fler jobb genom sämre ersättningar och lägre skatt för dem som arbetar. Men detta är inte politik som skapar ett enda nytt jobb. Allra särskilt inte i de utsatta områdena.

Även om skapandet av nya jobb är nyckeln, så kommer det inte att räcka. Vissa står längre ifrån arbetsmarknaden än andra. Den borgerliga politiken, med nedskärningar i arbetsmarknadspolitik och på Komvux, ökar detta avstånd för fler. Att minska avståndet är inte enkelt, men måste göras. Att inte göra det är att lämna människor i sticket. Men det handlar också om framtiden för Stockholms tillväxt, och om vi ska lyckas med att förverkliga den potential som finns i vår fantastiska stad. Det kan bara ske om alla är med på tåget. Allt annat är ett gigantiskt resursslöseri.

Carin Jansen

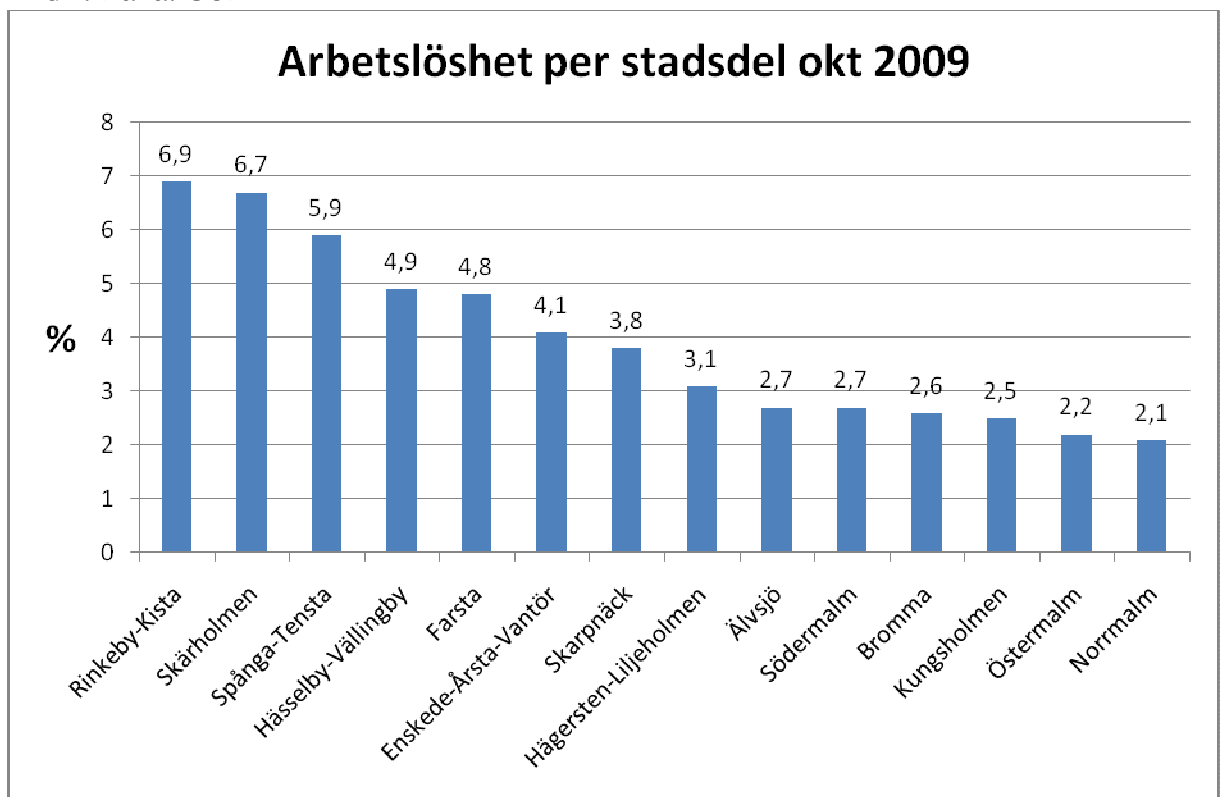

Hur ser det ut på Stockholms arbetsmarknad?

Arbetslösheten i Stockholm

Arbetslösheten är olika fördelad mellan Stockholms stadsdelar. I Rinkeby-Kista, där den är som högst, är andelen arbetslösa mer än tre gånger så hög som på Norrmalm, där den är som lägst.

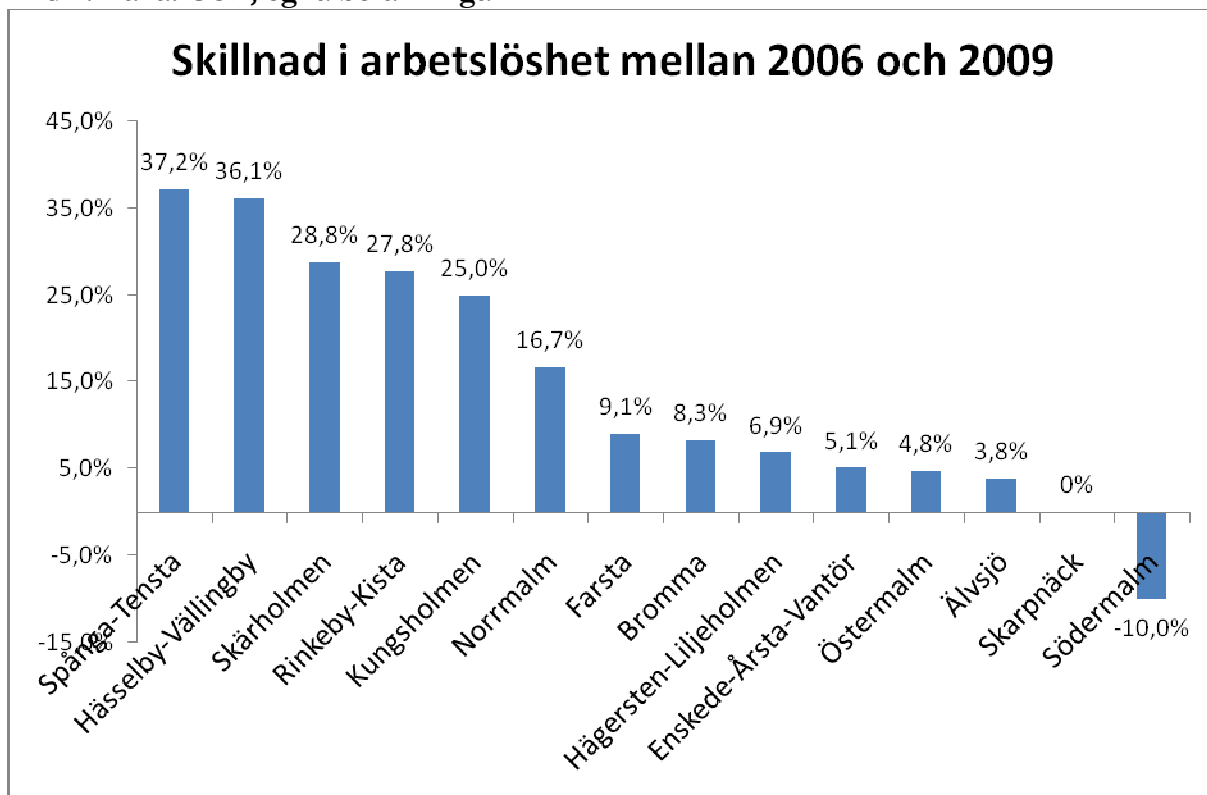
Bild 1. Källa: USK

Vad som är särskilt illavarslande är att det också är de redan hårdast drabbade stadsdelarna som råkat mest illa ut i konjunkturedgången. Av nedanstående diagram (bild 2) framgår att arbetslösheten har ökat mest i Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby, Skärholmen och Rinkeby-Kista. I Spånga-Tensta har arbetslösheten ökat med 37,2 procent sedan 2006. Det kan jämföras med Södermalm, där arbetslösheten till och med är lägre idag än 2006 – en minskning med 10 procent.

Bild 2. Källa: USK, egna beräkningar

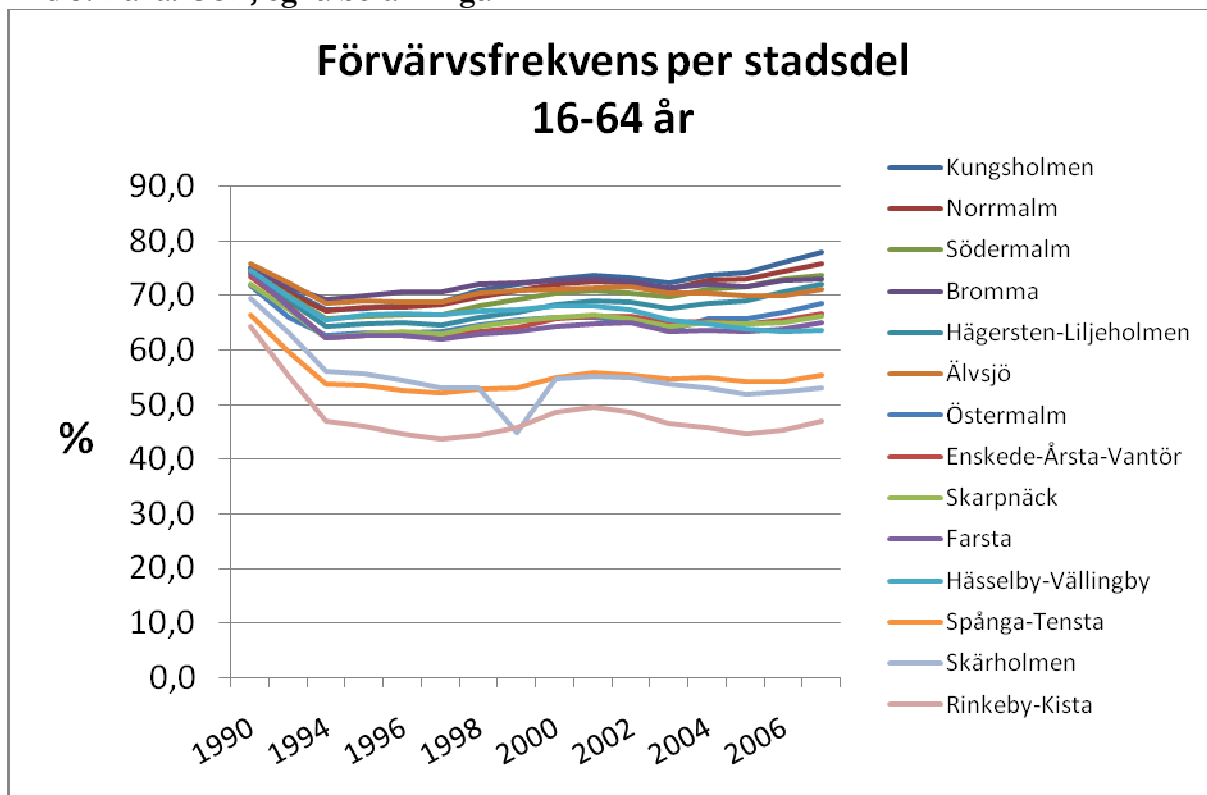

Men arbetslösheten säger inte allt om vilka som verkligen har ett jobb. Av bild 3 framgår att i tre stadsdelar – Spånga-Tensta, Skärholmen och Rinkeby-Kista – så har bara ungefär hälften av den vuxna befolkningen ett förvärvsarbete. Detta samtidigt som förvärvsfrekvensen där den är som högst – på Kungsholmen – är 77,9 procent (år 2007). Mellan stadsdelen med högst och stadsdelen med lägst förvärvsfrekvens skiljer ungefär 30 procentenheter. Av bilden framgår att det inte alltid har sett ut såhär. I början på 1990-talet var förvärvsfrekvensen mycket mer likartad mellan stadsdelarna. Men sysselsättningstappet i samband med 1990-talskrisen drabbade vissa stadsdelar hårdare än andra. Det gäller framför allt Spånga-Tensta, Skärholmen och Rinkeby-Kista. Medan sysselsättningen så småningom återhämtat sig i resten av staden, har den legat kvar ungefär på samma låga nivå i dessa tre stadsdelar i över tio år.

Detta är särskilt oroväckande med tanke på dagens lågkonjunktur. Risken finns att de hårt drabbade stadsdelarna halkar ner ännu ett snäpp i sysselsättningen, och att effekten blir långvarig. Vi ser redan att arbetslösheten ökar mer i de förorter där sysselsättningen är som lägst. Klyftorna fortsätter att växa i Stockholm.

Bild 3. Källa: USK, egna beräkningar

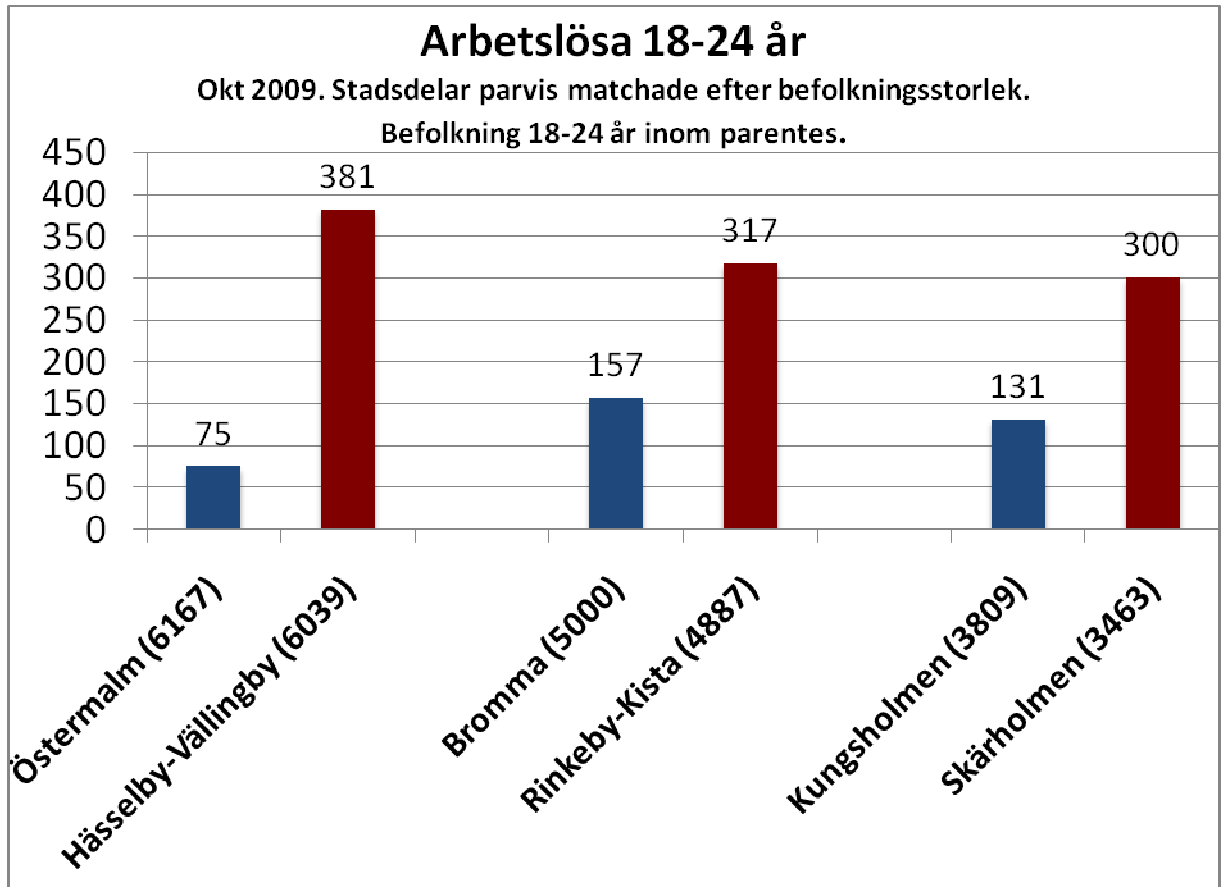
Ungdomsarbetslösheten i Stockholm

Arbetslösheten bland unga stockholmare (18-24 år) har mer än fördubblats de senaste 18 månaderna. Än mer oroväckande är den explosionsartade ökningen av antalet långtidsarbetslösa ungdomar: en ökning med 550 procent sedan maj 2008.¹ Ungdomsarbetslösheten varierar mycket kraftigt mellan stadsdelarna. I nedanstående diagram (bild 4) jämförs några stadsdelar med ungefär lika stor ungdomsbefolkning (antalet 18-24-åringar framgår inom parentes efter stadsdelsnamnet). Staplarna visar hur många av dessa 18-24-åringar som är arbetslösa. Det framgår att ungdomsarbetslösheten är mer än fem gånger så stor i Hässelby-Vällingby som på Östermalm, trots att det bor något färre ungdomar i den första stadsdelen. I Rinkeby-Kista är dubbelt så många ungdomar arbetslösa som i jämnstora Bromma, och detsamma gäller för Skärholmen jämfört med Kungsholmen.

¹ Källa: Arbetsförmedlingen

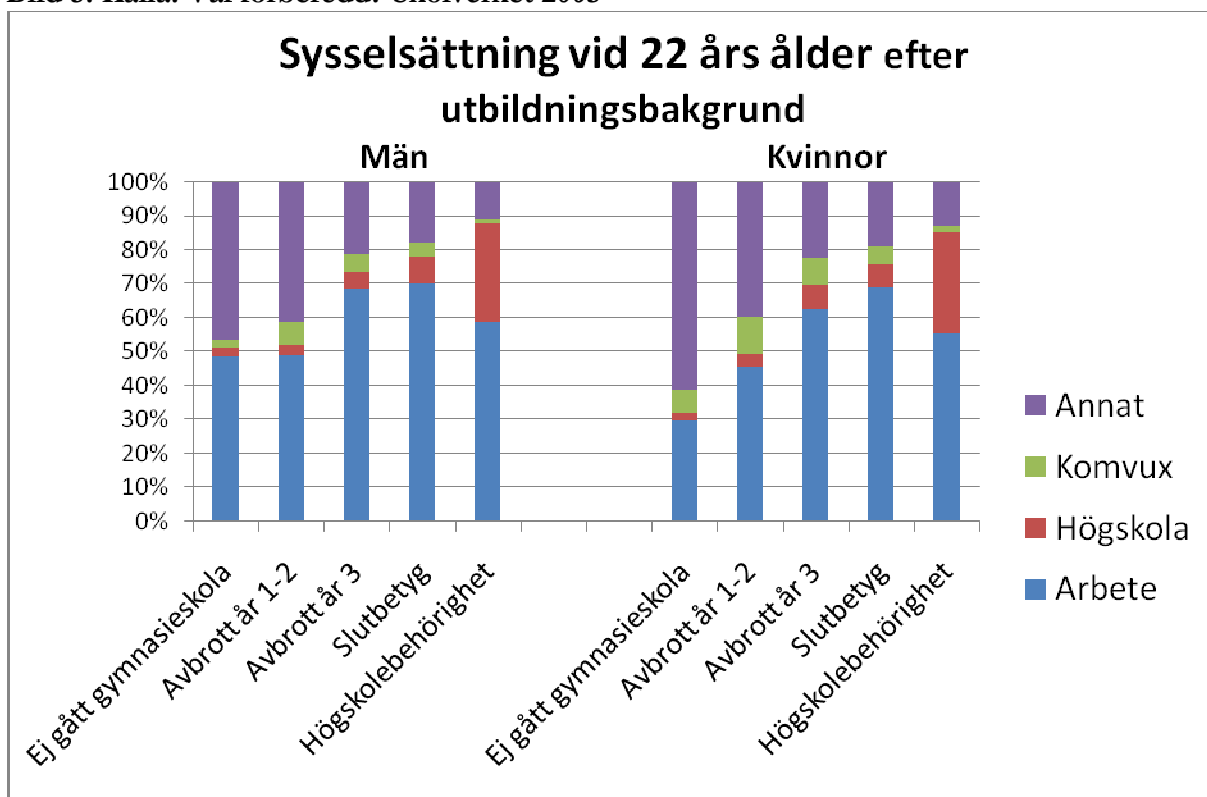
Bild 4. Källa: USK

Det finns ett starkt samband mellan ungdomsarbetslöshet och utbildningsbakgrund. Bild 5 visar sysselsättningen hos personer födda 1980 det år de fyllde 22 år. Av diagrammet framgår att bland män som inte gått gymnasiet saknade nästan 50 procent sysselsättning vid 22 års ålder (lila stapel). Motsvarande andel för kvinnor var ca 60 procent. Diagrammet visar också att för varje år utbildningsnivån sedan höjs, så krymper andelen icke-sysselsatta. Allra lägst är den för de personer som gått ut gymnasiet med högskolebehörighet: av dem saknar drygt 10 procent sysselsättning vid 22 års ålder.

Bild 5. Källa: Vål förberedd? Skolverket 2005

Mot denna bakgrund är det djupt oroväckande att det för närvarande finns 6 672 stockholmare i åldern 20-24 år som enbart har grundskola som högsta utbildning.² Utöver dem finns det dessutom ett stort antal ungdomar som visserligen har påbörjat gymnasiet men inte fullföljt det. 31 procent av Stockholms 20-åringar har inte fullföljt gymnasiet.³ Även för dem är möjligheterna på arbetsmarknaden begränsade, men allra mörkast ser det ut för dem som inte har någon gymnasieutbildning alls.

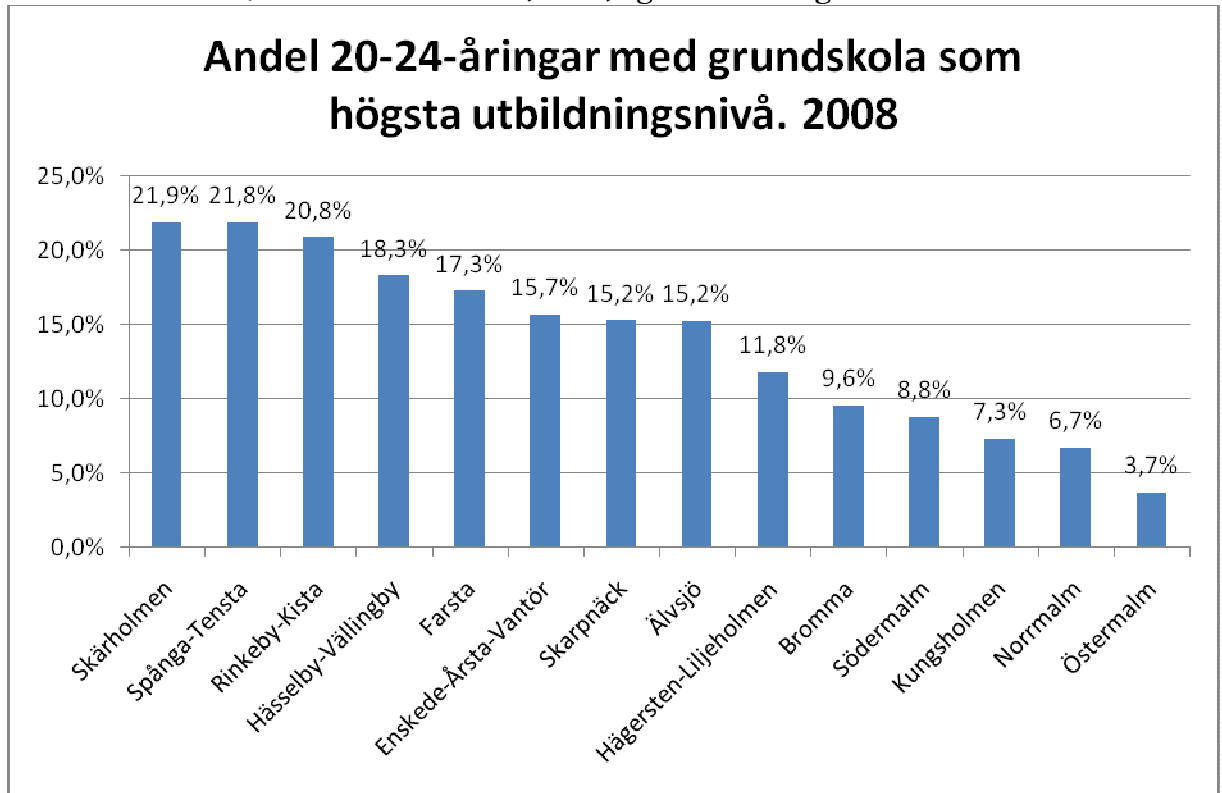
Utbildningsnivån varierar kraftigt mellan Stockholms stadsdelar. I Skärholmen, Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista har mer än var femte 20-24-åring grundskola som sin högsta utbildningsnivå. I Bromma och innerstan ligger motsvarande andel under 10 procent – allra lägst är den på Östermalm med 3,7 procent.

² Källa: SCB/Områdesdatabasen

³ Källa: Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad

Bild 6. Källa: SCB/Områdesdatabasen, USK, egna beräkningar

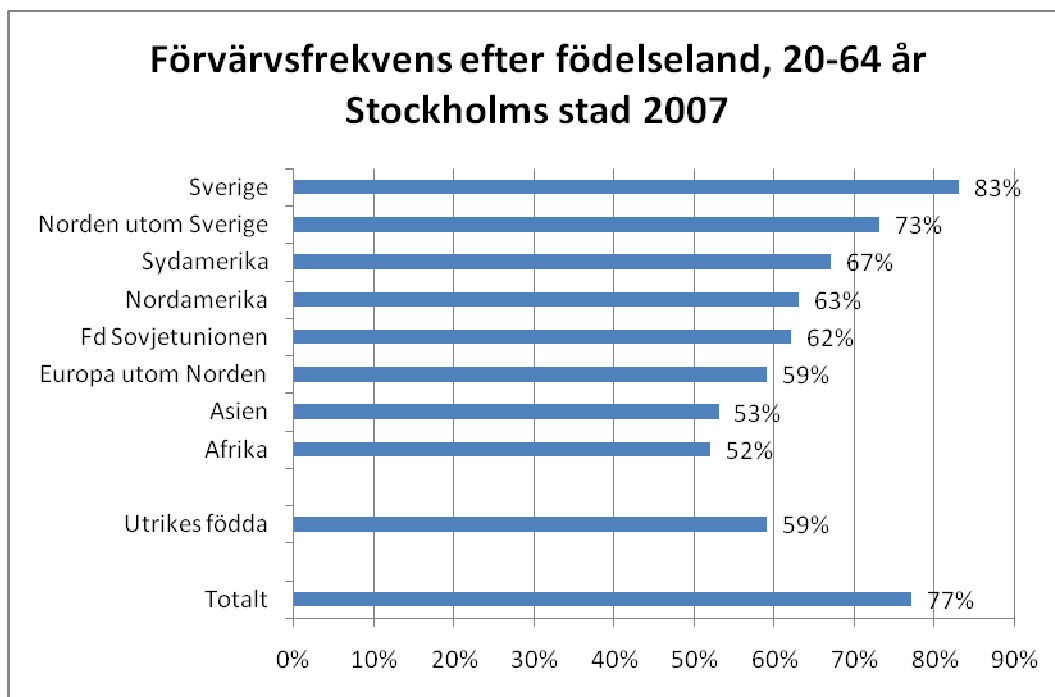
Invandrare på Stockholms arbetsmarknad

Sysselsättningen varierar kraftigt beroende på födelseland. Stockholmare födda i Sverige har en förvärvsfrekvens på 83 procent, medan stockholmare födda i Asien eller Afrika bara har en förvärvsfrekvens på drygt 50 procent. Delvis kan detta förklaras med att gruppen utrikesfödda i Stockholm har lägre utbildningsnivå än svenskfödda,⁴ men detta kan inte förklara hela skillnaden i sysselsättning. Klart är att det också finns en diskriminering som gör att utrikes födda inte släpps in på arbetsmarknaden.

⁴ Källa: Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad

Bild 7. Källa: Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad

Utlandsfödda och företagande

Idag drivs drygt vart tionde företag i Sverige av en utlandsfödd person. Bland de nystartade företagen är siffran ännu högre: ca 13 procent. Utlandsfödda småföretagare är mer positiva till att låta det egna företaget växa och till att anställa fler jämfört med svenskfödda företagare. Samtidigt visar upprepade undersökningar att utlandsfödda upplever fler hinder både för att starta företag och för att få dem att växa. Utlandsfödda småföretagare har svårare att få lån och finansierar oftare företagsstarten med pengar från släkt och vänner.⁵

År 2005 gick endast drygt 2 procent av det kapital som riskkapitalbolagen investerade till kvinnor och personer med utomnordisk bakgrund. Dessa typer av företag är alltså gravt underrepresenterade bland dem som får tillgång till riskkapital. Skälet kan vara diskriminering, men beror också på att dessa grupper mer sällan ens försöker söka riskkapital.⁶ Dessutom finns relativt sett fler utlandsfödda företagare inom tjänste- och servicesektorn, som kan ha svårare än andra branscher att finna finansiering.⁷

⁵ Källa: Företagens villkor och verklighet 2008. Nutek/SCB

⁶ Källa: Riskkapital för alla. Länsstyrelsen i Stockholms län 2006

⁷ Källa: Regional strategi för entreprenörskap i Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län, 2007

Potentialen - ökade inkomster med fler i arbete

Om de utrikesfödda skulle ha samma sysselsättningsgrad som svenskfödda skulle detta redan idag innebära cirka 30 000 fler sysselsatta i Stockholms stad.⁸ Det innebär 1,7 miljarder kronor mer i skatteintäkter per år, beräknat på en medelinkomst.⁹ Fler personer i arbete skulle även innebära minskade kostnader för samhället (socialbidrag, a-kassa etc), och det skulle innebära en större bruttoregionalprodukt.

Våra lösningar

En genomgång av befintlig statistik visar på stora klyftor mellan stadsdelarna vad gäller arbetslöshet och förvärvsfrekvens. Vi har också sett att dessa klyftor har vuxit under denna mandatperiod. Av detta drar vi slutsatsen att den förda politiken, både nu och under tidigare mandatperioder, inte har varit tillräcklig för att se till att alla människor har en chans att komma in på arbetsmarknaden, och därmed också säkerställa en fortsatt hög tillväxt för Stockholm.

Vi har också sett att förvärvsfrekvensen för utrikes födda är betydligt lägre än för svenskfödda. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att gruppen ”utrikes födda” är mycket heterogen. Sysselsättningen för utomlands födda varierar kraftigt med utbildningsnivå och vistelsetid i Sverige.¹⁰ Det är uppenbart att det behövs ett kraftfullt och långsiktigt antidiskrimineringsarbete för att höja förvärvsfrekvensen bland de utrikes födda. Men vi tror inte i första hand på särlösningar riktade just mot invandrare. Vi har sett att skillnaderna på Stockholms arbetsmarknad lika gärna kan beskrivas i termer av skillnader mellan stadsdelar.

Vi tror därför på politiska lösningar som i första hand riktar sig specifikt mot de stadsdelar där sysselsättningen är som lägst. Framför allt handlar det om att skapa jobb. Därför presenterar vi här tre förslag som ska stimulera företagande och jobb i de stadsdelar som har lägst sysselsättning. Vi presenterar också ett förslag som handlar om den mer långsiktiga utvecklingen för Stockholms arbetsmarknad i sin helhet.

Mikrolån

Många småföretagare, och särskilt kvinnor och utlandsfödda, upplever svårigheter att få tillgång till kapital som hjälper dem att starta och utveckla sina företag. Oavsett vad detta beror är det en fråga av samhälleligt intresse att se till att dessa hinder för ökad tillväxt minskar. Kommunen kan hjälpa till genom att göra det möjligt för enskilda att få tillgång till mikrolån. Dessa bör i första hand rikta sig till personer i

⁸ Källa: Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad

⁹ Medelinkomst för förvärvsarbetande 2007: 327 300 kr/år, källa: USK. Dagens skattesats 17,48 kr ger 57212 kr i skatteintäkt per år och person. Totalt 1 716 361 200 kr/år.

¹⁰ Se bl a rapporten ”Arbetsmarknad och integration”, SACO/Svenskt Näringsliv 2010

bostadsområden med låg sysselsättningsnivå och ska kombineras med juridisk och ekonomisk rådgivning, möjligheter att skapa nätverk etc.

Mikrolånen ska vända sig till dem som vill starta företag eller få ett nystartat företag att växa, men som saknar extern finansiering. Skälen till att sakna finansiering kan vara avsaknad av bankrelationer, tidigare kredithistoria eller materiell säkerhet, eller det kan bero på osäker inkomst för personer som är visstidsanställda, arbetslösa eller nyanlända till Sverige. Mikrolån är vanligen av storleken 50 000-100 000 kronor.

Systemet med mikrolån kan se ut på olika sätt. Det kan exempelvis handla om att staden går i borgen för lån som tas i traditionella finansinstitut. Utöver detta kan staden bidra med resurser för att bygga upp ett system kring mikrofinansiering, liksom med resurser till stöd, rådgivning och uppföljning av de nystartade företagen.

Saminvesteringsfond för affärsänglar

Affärsänglar är privatpersoner som i tidiga utvecklingskedan investerar ägarkapital i icke-börsnoterade företag till vilka de inte har någon familjeanknytning. De spelar ofta en viktig roll för att få små företag att växa. Saminvesteringsfonder matchar privata investeringar med offentliga medel och ger därmed affärsänglarna möjlighet att göra fler och större investeringar. I Skottland har saminvesteringsfonden Scottish Co-Investment Fund inneburit en mycket positiv utveckling för det skotska näringslivet. En utvärdering visar att 25 % av investeringarna inte skulle ha genomförts utan saminvesteringen, och 70 % skulle ha genomförts i mindre skala.¹¹

Tillgången på riskvilligt kapital upplevs som ett hinder av många företag. Offentliga, regionala riskkapitalbolag som Almi Stockholm bör därför undersöka möjligheten att skapa saminvesteringsfonder med privata affärsänglar. Särskilt intressant vore att undersöka möjligheten att rikta sig speciellt till de grupper som idag har svårare än andra att få företagsfinansiering, så som kvinnor och utlandsfödda företagare. Ett spännande exempel på detta är det privata investmentbolaget Rosengård Invest, som riktar sig framför allt till entreprenörer med utländsk bakgrund. Rosengård Invest är Malmöbaserat och ägs av E.ON Nordic, Swedbank, Trelleborg AB och Scandinavian Cap AB. I en storstad som Stockholm borde det finnas goda möjligheter för större företag att på ett liknande sätt gå samman för att stödja Stockholms näringslivs utveckling. Staden kan göra sitt för att underlätta detta genom att skapa mötesplatser och plattformar för ett liknande samarbete, och även bidra med andra resurser, som exempelvis anställd personal och stöd och rådgivning.

Utveckla upphandlingen

Stockholms stad upphandlar varje år entreprenader, varor och tjänster för 11 miljarder kronor. Denna upphandling skulle i betydligt högre grad än idag kunna användas för att mer strategiskt utveckla Stockholms näringsliv, bidra till att stärka utvecklingsmarknader med framtida potential, och till att skapa arbetstillfällen i de

¹¹ Källa: Initiativ och program för att utveckla riskkapitalmarknaden... Tillväxtverket 2009

stadsdelar där sysselsättningen idag är låg. När Stockholms kommunala bostadsföretag exempelvis upphandlar byggprojekt i dessa stadsdelar, bör det skrivas in i upphandlingen att ett visst antal av de anställda i projektet ska vara bosatta i den aktuella stadsdelen. Detta bör också kunna ske i samarbete med stadens andra arbetsmarknadsprojekt, för att på så sätt kunna minska arbetslösheten. Detta sker redan i viss utsträckning idag, men bör utvecklas och spridas så att förfaringssättet blir standard i alla relevanta upphandlingar som sker, både av kommunala bolag och av staden självt. Byggprojekt är bara ett av många exempel på arbetstillfällen som upphandlas av staden: andra exempel är städ- och renhållningstjänster, bevakningsverksamhet, vård- och omsorgstjänster, måltidsförsörjning och anläggningsarbeten. Totalt sett rör det sig om tusentals arbetstillfällen per år. Om några av dem gick till personer som bor i stadsdelar med låg sysselsättning skulle det göra stor skillnad för att minska arbetslösheten där. I de fall det behövs skulle staden kunna bidra med att erbjuda kortare utbildning, för att säkerställa att jobben matchas med rätt kompetens.

Stadens revisorer har nyligen kritiserat stadens upphandlingspolicy för att inte i tillräckligt hög grad bidra till att även småföretagare kan delta i stadens upphandlingar. Idag är det främst större företag som är leverantörer eller anbudsgivare i de upphandlingar revisorerna granskat.¹² Även på detta område finns det alltså mycket att göra för att främja stadens småföretagare.

Utbildningspolitik är näringspolitik

När 3 av 10 tjugooåringar saknar gymnasiekompetens tyder detta på att något inte fungerar i skolpolitiken. Ju mindre utbildning man har, desto svårare är det att ta sig in på arbetsmarknaden – och det blir inte lättare med dagens lågkonjunktur. Utbildningsnivån är också i högsta grad en näringspolitisk fråga. Om den kompetens Stockholms arbetsmarknad efterfrågar inte finns i tillräcklig utsträckning, så kan inte staden nå sin fulla potential. Den långsiktiga tillväxten är hotad. Även om det nu råder arbetslöshet så pekar prognoserna¹³ på att staden relativt snart kommer att stå inför arbetskraftsbrist inom vissa yrken – det rör sig framför allt om tekniska yrken och yrken inom vården.

Det måste vara en politisk fråga av högsta prioritet att få fler att klara gymnasiet. I ett första steg är vårt mål att halvera andelen elever som lämnar gymnasiet med ofullständiga betyg. Detta vill vi genomföra under nästa mandatperiod. Det är ett stort och ambitiöst mål, som vi tror oss kunna uppfylla med hjälp av mer resurser och förändrade arbetssätt. Grupperna behöver bli mindre, fler speciallärare måste anställas och särskilda avtal ska slutas med de skolor som idag har låg måluppfyllelse. Dessa skolor ska få extra resurser mot att de åtar sig att leverera bättre resultat. Vi tror också att vi måste ta mer hjälp av forskningen än vad som idag är fallet, för att förstå vad det är som gör att så många elever hamnar efter och vad som kan göras åt

¹² Revisionsrapport nr 15, Stadens upphandlingsverksamhet

¹³ Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad

det. Detta vill vi avsätta särskilda resurser till.

Men det handlar också om att ge människor en andra chans. De 31 procent av Stockholms 20-åringar som saknar fullständig gymnasieutbildning får inte anses vara förlorade för all framtid. För dessa ungdomar måste det vara en självklarhet att kunna läsa på Komvux. Med de nedskärningar den borgerliga regeringen och den borgerliga majoriteten i Stockholms stad har gjort på Komvux de senaste åren är detta inte längre en självklarhet. Nedskärningarna på Komvux är en kortsiktig politik som långsiktigt hotar Stockholms och Sveriges tillväxtpotential, och som kommer att öka de redan stora klyftorna vi ser på arbetsmarknaden. Komvux måste byggas ut.

Källor

Arbetsmarknad och integration. Rapport SACO/Svenskt Näringsliv, 2010
Framtidsutredningen 2009, Stockholms stad
Företagens villkor och verklighet 2008. Rapport, Nutek/SCB
Initiativ och program för att utveckla den informella riskkapitalmarknaden i Europa. Rapport, Tillväxtverket 2009
Regional strategi för entreprenörskap i Stockholms län. Rapport, Länsstyrelsen i Stockholms län, 2007
Riskkapital för alla – Svenska riskkapitalinvesteringar 2005 – ur ett jämställdhets- och integrationsperspektiv. Rapport 2006:24, Länsstyrelsen i Stockholms län
Stadens upphandlingsverksamhet. Revisionsrapport nr 15 2009, Stockholms stad
Väl förberedd? Rapport, Skolverket 2005

Statistik från

Arbetsförmedlingen
SCB/Områdesdatabasen
USK

